

Nápadník

UČITELKY MŠ

BŘEZEN 2021
ročník II • číslo 5

- Řekni opak
- Zrcadlo přírody
- Běhací míčky
- Sopka a tancující rozinky
- Hra na těsto

Řekni opak

Vhodné i pro distanční vzdělávání

Při této aktivitě rozvíjíme slovní zásobu, seznamujeme děti se slovy opačného významu, objevujeme různé varianty práce se slovem. Děti se seznámí s antonymy – slovy opačného významu, a to pomocí obrazu, pohybu a symbolu. Tato aktivita je vhodná pro předškolní věk, a to nejen pro činnosti v MŠ, ale může být doporučena i jako hra pro rodiče s dětmi. Záměrně jsou zvolena slova protikladná, jejichž význam děti znají a běžně v řeči používají.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Jazyk a řeč
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Řešení problémů a myšlení
Podporované dovednosti a schopnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Vnímání • Slovní zásoba • Pozornost a soustředěnost • Fantazie • Komunikace
Podporované osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> • Úroveň verbální komunikace • Vnímání • Paměť
Pomůcky a potřeby	<ul style="list-style-type: none"> • Výtvarné potřeby, připravené obrázky protikladných slov
Prostorové nároky	<ul style="list-style-type: none"> • Třída

POSTUP

- Aktivitu začneme nejlépe v kruhu, kdy na sebe všechny děti vidí a dobře se slyší.
- Nesdělujeme dětem nic o antonymech (slovech protikladných). Jen motivujeme ke hře se slovy.
- Ubezpečíme děti, že všechny z nich hru zvládnou.

- Sdělte dětem, že jim řeknete slovo a ony poví, co je napadne. Jenže vy chcete slyšet jenom nějaká slova, a tak, když někdo nějaké slovo řekne, buď zavrtíte hlavou, nebo pokrčíte rameny. Když se ovšem „strefí“, tak zazvoníte na zvonek. Záměrně již na začátku zvolte slova, ke kterým je jednoduché vymyslet slovo opačného významu – např. malá, studený atp. Nechte děti říkat slova, asociace na vámi zvolená slova, a pokud někdo řekne slovo opačné, zazvoňte.
- Zeptejte se jich, jestli tuší, proč jste zazvonili, a zkuste další slova. Pak už záleží jen na dětech, jak dlouho je tato aktivita bude bavit.
- Slova do zásoby: malý/velký, nízký/vysoký, světlo/tma, nahoře/dole, pomalu/rychle, blízko/daleko, tlustý/tenký (hubený), vpředu/vzadu, brzy/pozdě, smutný/veselý, zdravý/nemocný, starý/mladý.

➤ Varianta s připravenými obrázky

Děti řadí k sobě jen ty obrázky, které znamenají opak, v aktivitě se mohou střídat, případně můžeme připravit obrázky pro více skupin a ty si je pak mohou vyměnit.

Obrázky můžeme také použít jako pexeso.

➤ Varianta – tvoříme obrázky

Vlastní obrázky – děti si zvolí dvojice a pokusí se na papír namalovat slovo a jeho opak (malý a velký dům, smutný a veselý obličej atd.).

➤ Další varianty

Děti se mohou pokusit vyjádřit mimicky nebo pohybem slova opačného významu – malý, velký apod.

Touto hravou formou rozvíjíme slovní zásobu u dětí a je vyzkoušené, že střídání variant děti baví.

TIP

Využití známých písniček

- Cib, cib, cibulka... když jsem byla **maličká**, chovala mě matička a teď už jsem **veliká**...
- nebo Slunce za hory, zmizelo v dáli – jsou zde opaky nahoru/dolů, dopředu/nazad apod. a děti písničku mají rády.

2. Zrcadlo přírody

Vzбудte u dětí zájem o přírodu a její zkoumání prostřednictvím netradiční aktivity se zrcátkem. Zní to možná neotřele, ale děti uvidí přírodu z jiných úhlů pohledu, navíc pro ně bude objevování přírody s pomůckou o něco zajímavější. Tato aktivita přispívá k větší vnímavosti a citlivosti a zároveň v dětech probouzí smysl pro ochranu přírody a životního prostředí.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Environmentální výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Tělesná a pohybová výchova • Osobnostní a sociální výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> • Pohyb a pohybová koordinace • Nápodoba pohybů • Výtvarné vyjádření • Pozornost a soustředěnost • Vytrvalost • Vnímání • Tvořivost, vynalézavost, fantazie • Řešení problémů a myšlení • Sebeovládání a přizpůsobivost
Pomůcky a potřeby	<ul style="list-style-type: none"> • Zrcátka pro každé dítě, papír a kreslicí potřeby, desky pod papír (pro malování v přírodě)
Prostorové nároky	<ul style="list-style-type: none"> • Les, park, zahrada

POSTUP

Motivací může být rozhovor s dětmi: Zjišťujeme, zda a proč chodí rády do přírody, vedeme rozhovor o jejich oblíbených místech apod. Zaměříme se rovněž na oblast ochrany přírody a objasníme jim, jak mohou i malé děti přírodě pomáhat.

➤ Zrcadlení

Vydáme se na zahradu nebo na procházku do lesa. Každé dítě bude mít s sebou zrcátko.

Doporučuje se nechat děti přijít na to, jak funguje zrcátko, aby s ním samy chodily a dívaly se. Mohou zachytit například kousek oblohy, stromy, ale i různé přírodniny – mechy, keře, houby, lesní plody...

Poskytneme dětem dostatek času na vlastní „zrcadlení“. Tato činnost je bude velmi bavit a stále budou objevovat nové objekty. Nakláněním zrcátka si vyzkoušejí různé pohledy a zrcátkem uvidí i to, co je za nimi.

Kromě toho mohou děti vzájemně sdílet a ukazovat si „své úlovky“.

➤ Zrcadlový obraz

Učitel vyzve děti, aby si pomocí zrcadla našly nějaký obrázek (zrcátko položí na zem, na pařez atd. tak, aby ten, kdo se do něj podívá, viděl nějaký obraz).

Vybídne děti, aby kolem zrcátka vytvořily „rám obrazu“ (z větviček, listů, šišek apod.). Vznikne tak malá galerie, kterou si všechny děti projdou a prohlédnou.

Obměny

Pracovat lze i se dvěma a více zrcadly. Děti mohou zrcadla také spojovat a vytvářet tak další obrazy. Hledají různé polohy, jak postavit nebo opřít zrcadlo, a pozorují, jak se obraz mění.

Nejlépe přímo na místě (v lese nebo na zahradě) se děti pokusí namalovat svůj zrcadlový obraz.

➤ Zpětná vazba

Povídáme si s dětmi o tom, co umí zrcadlo zachytit, co viděly, čeho by si třeba jinak nevšimly, kde se můžeme se zrcadly setkat.

3. Běhací míčky

Hra je zaměřena především na pohyb a pohybovou koordinaci skupiny dětí, proto je potřebný dostatečně velký prostor. Nejvhodnější je tělocvična, kde jsou vyznačená herní pole, která z počátku mohou dětem pomoci v orientaci. Dílčím cílem je procvičování paměti, pozornosti a zrakového vnímání.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Tělesná a pohybová výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Osobnostní a sociální výchova • Předmatematická gramotnost
Podporované dovednosti a schopnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Pohyb a pohybová koordinace • Koordinace ruky a oka • Pozornost, soustředěnost • Paměť • Základní matematické, číselné a početní pojmy a operace • Zapojení do společných her, spolupráce na činnostech
Podporované osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> • Sebeovládání • Respektování pravidel • Vytrvalost • Radost z pohybu
Pomůcky a potřeby	<ul style="list-style-type: none"> • Plastové válce, barevné míčky, předlohy s nakreslenými barevnými míčky (plánek)
Prostorové nároky	<ul style="list-style-type: none"> • Tělocvična, hřiště nebo jakýkoliv větší prostor

POSTUP

Hru hrají všechny děti najednou. Stojí v řadě na kraji tělocvičny, kde si každé dítě umístí plastový válec (či jinou průhlednou nádobu/košík) a předlohu s vyznačenými barevnými míčky (každé dítě má jiný plánek). Na druhé straně tělocvičny se umístí koš plný barevných

míčků. Děti na signál vyběhnou a z koše postupně vybírají míčky podle předlohy. Jedna cesta tam a zpět – jeden míček. Není zde důraz na prvenství, ale naplnění válce. Dítě, které ukončí hru, si podle předlohy zkontroluje umístění míčků ve válci, případně si ho opraví.

Možné obměny činnosti:

Obměny v umístění předlohy

- Válec na startu, plánek na prostředku tělocvičny, koš s míčky na konci tělocvičny
- Plánek na startu, válec na prostředku tělocvičny, koš s míčky na konci tělocvičny
- Variant je mnoho a záleží na věkovém složení dětí

Obměny v trase

- Postupně se do trasy přidávají překážky – schůdek, branka, slalom, žíněnka, lžice na přenos míčku. Opět záleží na věkovém složení dětí.

Obměny v „týmu“

- Základní varianta – dítě běží samo
- Tým tvoří dvě děti
- Tým tvoří stejný počet dětí, jako je míčků
- Tým tvoří dítě a dospělý

DOPORUČENÍ

- Hru hrajte postupně od nejjednodušší varianty k nejsložitější.
- Děti by měly mít vhodnou cvičební obuv.
- Měly by se nejprve seznámit s prostorem.
- V tělocvičně je pro určení jasného signálu vhodná píšťalka.
- Instrukce ke hře by měly obsahovat pokyny pro bezpečný pohyb ve velkém prostoru.

TIP

U plánu se zakreslenými barevnými míčky je vhodné podélně zakreslit šipku pro vyznačení směru vkládání míčků.

Vhodné pro děti se SVP

Hra je vhodná pro děti s ADHD, psychomotorickým neklidem a pro děti se sociálními poruchami. Aktivita je vhodná též pro děti s tělesným handicapem, jen se nevyužívají překážky v trase či se volí podle konkrétní situace.

4. Sopka a tancující rozinky

Efektivní pokusy lze provádět s využitím běžně dostupných surovin, pomůcek a potřeb. Při této činnosti s dětmi vyrobíte sopku a budete sledovat rozinky, jak tančí. Dětem se budou obě aktivity líbit a vy můžete tuto příležitost využít i k edukativním záměrům.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Přírodovědná gramotnost
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Výtvarná a estetická výchova
Podporované dovednosti a schopnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Zapojení do společných her, spolupráce na činnostech • Paměť • Pozornost, soustředěnost • Grafické a výtvarné vyjadřování • Komunikace s dětmi • Komunikace s dospělým
Podporované osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> • Sebeuvědomění • Sebeuplatnění • City a jejich projevy
Pomůcky a potřeby	<ul style="list-style-type: none"> • Na sopku: balíček modelíny, balíček jedlé sody, ocet, táč, potravinářské barvivo • Na tanec rozinek: balíček rozinek, uzavřená láhev perlivé vody bez příchuti, sklenice
Prostorové nároky	<ul style="list-style-type: none"> • Třída, stolečky a židličky
Užitečné odkazy	<ul style="list-style-type: none"> • www.debrujar.cz • Propedeutika přírodovědného vzdělávání v mateřských školách, Veronika Tomanová • Země v kostce (pasáž o sopkách)

SOPKA – POSTUP

- Děti rozdělíme do skupin.
- Učitel ukáže na obrázku, jak sopka vypadá ve skutečnosti.
- Děti dostanou modelínu a ve skupinkách si vyrobí své sopky.
- Děti si nasypou do kráteru sopky jedlou sodu, barvivo a nakonec přilijí ocet.

UPOZORNĚNÍ

Před přidáním octa učitel upozorní děti, že dojde k reakci a sopka začne soptit.

Princip pokusu

Po nalití octa do sody vznikne CO_2 (oxid uhličitý), bublinky. Tyto bublinky stoupají nahoru spolu s kapalinou, která se při reakci vytvoří, a vynášejí ji ven – to je ono „soptění“.

TIP

Děti mohou ve skupinkách soutěžit, čí sopka vysoptí jako první.

DOPORUČENÍ

Před pokusem si můžeme s dětmi vyprávět o sopkách, ukázat obrázek a jednoduše vysvětlit princip (ze sopky se z nitra země vyhrne žhavá láva společně s popílkem), jestli si myslí, že ještě nějaké sopky soptí i nyní, zda nějakou již viděly (Etna). Vyprávět, co se kdysi stalo (Pompeje zalité lávou), a že dnes už umíme aktivitu sopek sledovat a lidi včas zachránit (Island).

Děti upozorníme, že stejné bublinky jsou i v jiných sycených limonádách anebo v těstě, aby bylo hezky kypré.

TANCUJÍCÍ ROZINKY – POSTUP

- Děti se usadí ke stolku tak, aby všechny viděly na sklenici, která je na něm umístěná.
- Paní učitelka otevře zavřenou láhev minerálky a nalije ji do sklenice.
- Přisype rozinky.
- Děti sledují, jak rozinky na vodě tancují a postupně klesají ke dnu.

Princip pokusu

Rozinky obalí bublinky oxidu uhličitého (CO₂). Jak bublinky stoupají ke hladině, vynášejí s sebou rozinky. U hladiny bublinky prasknou, plyn uteče a rozinky klesají ke dnu.

5. Hra na těsto

Pohybová aktivita, při které se děti učí vnímat kamarády v prostoru a bezpečně se jim v pohybu vyhnout. Dále při ní lze vytvářet živé obrazy a sousoší. Téma skýtá dostatečnou svobodu podporující tvořivost a fantazii, neboť kynutí těsta si může každý představovat a pohybově ztvárňovat po svém, aniž by šlo uplatňovat kritérium dobře/špatně. Jako součást aktivity se nabízí i povídání o pečivu a produktech z těsta.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Hudební, taneční a dramatická výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Tělesná a pohybová výchova • Osobnostní a sociální výchova
Podporované dovednosti a schopnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Pohyb a koordinace • Vnímání prostoru • Slovní zásoba
Podporované osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> • Pozornost, soustředění • Tvořivost, fantazie • Řešení problémů a myšlení • Spolupráce • Respektování pravidel • Rozlišování znaků a symbolů • Rozvoj sociální inteligence
Pomůcky a potřeby	<ul style="list-style-type: none"> • Bubínek s paličkou, obrázky různých druhů pečiva
Prostorové nároky	<ul style="list-style-type: none"> • Dostatečně velký prostor bez překážek
Užitečné odkazy	<ul style="list-style-type: none"> • Rozvoj osobnosti dramatickou improvizací – Brian Way

POSTUP

Učitel nejprve otevře téma **povídáním s dětmi**: Jaké druhy pečiva znáte? Jaké máte rádi? Může dětem ukazovat obrázky jednotlivých druhů pečiva a nechat žáky je pojmenovávat. Dále učitel položí otázku: Jaké ingredience se používají na výrobu těsta?

Rytmus udává rychlost pohybu

Poté učitel děti vyzve, aby si ve hře vyzkoušely **výrobu vlastního těsta**. Děti se postaví do prostoru. Učitel vyťukává rytmus na bubínek a podle rychlosti vyťukávání se žáci pohybují prostorem. To představuje promíchávání surovin při výrobě těsta. Učitel **proces komentuje**. Paličku bubínku používá i jako vařečku, kterou naznačuje pohyb promíchávání. Rychlostí vlastního pohybu a vyťukávaného rytmu reguluje rychlost pohybu dětí. Upozorní je, že aby se těsto pěkně povedlo, nesmí se jednotlivé části navzájem srazit, musí se sobě navzájem vyhýbat.

Následně děti vyzve, ať si představí, jak to vypadá, když těsto kyne. Děti pokračují v pohybu prostorem a **předvádějí, jak těsto nabývá na objemu**. Učitel proces opět komentuje (např.: Ještě to nechám trochu vykynout. Pozor, aby mi těsto z mísy neuteklo...).

Poté učitel informuje děti, že je načase vytvořit z těsta **konkrétní pekařské výrobky**. Když silněji udeří na bubínek, bude to pro děti signál. Každý se v tu chvíli zastaví a zaujme pozici pečiva, které se v tu chvíli rozhodl představovat. Učitel pak děti obejde a dotykem jedno po druhém vyzve, aby řeklo, v co se proměnilo.

V závěru nabídne pedagog možnost vytvořit dohromady jeden **velký dort**. Opět začne nejdříve mícháním těsta. Vyzve přitom děti, aby se rozhodly, co chtějí na takovém dortu představovat. Silnějším úderem na bubínek pohyb zastaví a děti zaujmou „štronzo“. Učitel je obchází, ptá se, co představují, a vhodným komentářem udává kontext.

Navození situačního kontextu

Čím lépe se podaří učiteli navazovat na konkrétní představy dětí a **vytvářet kontext**, tím lépe se vytvoří fikční situace a pro děti bude přirozenější v ní jednat. Při míchání těsta je možné přidávat suroviny postupně a tím zároveň uvádět děti do pohybu po skupinkách: „Nejprve tam dáme mouku (dotykem pošle do prostoru pár dětí), také tam dám máslo (opět pár dětí).“

Je možné, že více dětí bude představovat ty samé věci. Je na reakci pedagoga, aby tuto **situaci okomentoval**. Např.: „Tady máme další jahůdku, to bude dort plný jahod. Ten bude určitě moc dobrý.“ Obdobné formulace se hodí i v průběhu procesu, když děti představují individuálně různé pečivo. Např.: „Tady mám křupavou housičku, ta bude dobrá k snídani. A tenhle kousek štrúdlu si dám, bude skvělý odpoledne ke kávě. Vypadá moc dobře.“

Rozvoj sociální inteligence a empatie

Dortů je možno vytvořit více, podle časových možností a nápadů žáků. Učitel se může s dětmi bavit o tom, k jaké příležitosti a pro koho je ten který dort určen. Tím převede pohybovou

aktivitu i do roviny **sociální inteligence a empatie**: Komu byste dali dort? Kdo a proč by si jej zasloužil? Co byste mu u předávání řekli, popřáli?

TIP

Dorty či jiné zákusky mohou vznikat i **pro konkrétní členy třídy**. Například když nějaké dítě skutečně **slaví narozeniny**. Učitel se jej zeptá, co má rádo a co mu chutná. Poté jej pošle na chvíli za dveře nebo mu zaváže oči. Ostatní zatím vytvoří dort. Oslavenci pak řeknou, z jakých ingrediencí se jeho dort skládá, a u předání mu mohou něco hezkého popřát.

NÁPADNÍK UČITELKY MŠ

Vydavatel: Nakladatelství FORUM, s. r. o. | Adresa redakce: Střelničná 1861/8a, 182 00 Praha 8 | Šéfredaktorka: Monika Čihulová | Zákaznický servis: Petra Pokojová, office@forum-media.cz, tel.: +420 251 115 576, fax: +420 251 512 422 | ISSN 2694-9474 | Jazyková redakce: Vendula Pazderová | Fotografie: www.bigstockphoto.com | Zlom časopisu: Jana Turňová | Roční předplatné: 1490 Kč bez DPH | Objednávka předplatného: office@forum-media.cz, fax: +420 251 512 422, informace o předplatném: +420 251 115 576 | Redakční uzávěrka: 26. 2. 2021 | Vychází jako čtrnáctideník, celobarevný | Přetisk a jakékoli šíření jsou povoleny pouze se souhlasem vydavatele. © Nakladatelství FORUM, s. r. o.